

«ΤΟ ΠΟΛΛΑΠΛΑΣΙΑΣΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟΥ ΤΗΣ ΑΜΠΕΛΙΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ»

**ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ: ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΜΠΙΤΑΚΗΣ
ΓΕΩΠΟΝΟΣ**

ΕΙΣΑΓΩΓΗ – ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Το πρόβλημα της φυλλοξήρας στη χώρα μας παρουσιάστηκε στις αρχές του προηγούμενου αιώνα. Η παραγωγή του πολλαπλασιαστικού υλικού του αμπελιού στην Ελλάδα, αρχίζει ουσιαστικά να παίρνει οργανωμένη μορφή στις αρχές της δεκαετίας του 1950.

Η ηγεσία του Υπουργείου Γεωργίας αποφασίζει και καθιερώνει ένα «καθεστώς» κρατικού μονοπωλίου στην εγκατάσταση και καλλιέργεια μητρικών φυτειών αμερικανικών υποκειμένων αμπέλου. Έτσι εγκαθίστανται τέτοιες φυτείες σε πολλές περιοχές της Ελλάδας, όπως Κωπαΐδα, Λεσίνι Αιτωλοακαρνίας, Άρτα, Χρυσούπολη Καβάλας, Κομοτηνή, Λάρισα, Ρόδο, Κρήτη κ.α. Η αρχική εγκατάσταση περιλαμβάνει κυρίως τις ποικιλίες R 110 και 41B.

Από την παραγωγή των μητρικών αυτών φυτειών τροφοδοτούνται οι μικροί τότε παραγωγοί – φυτωριόχοι την αναγκαία πρώτη ύλη για την παραγωγή των φυτωρίων που χρειάζονται οι αμπελουργοί. Με τον τρόπο αυτό το ελληνικό δημόσιο ελέγχει την παραγωγή του πολλαπλασιαστικού υλικού, εξασφαλίζει καλή ποιότητα πρώτης ύλης στους φυτωριόχους, ενώ με τη πολιτική των τιμών που εφαρμόζει ενισχύει ουσιαστικά τους τελευταίους, προωθώντας την ανάπτυξη του κλάδου αυτού.

Η διαδικασία αυτή επιτρέπει την ανάπτυξη μερικών δεκάδων φυτωριακών μονάδων, οι οποίες τροφοδοτούν τους αμπελουργούς στους τόπους όπου γίνεται η αναμείλωση, κυρίως με απλά έρριζα φυτά των δύο παραπάνω ποικιλιών.

Ελάχιστες από τις παραπάνω μονάδες ασχολούνται με τη παραγωγή έρριζων εμβολιασμένων φυτών, ενώ η επιλογή του κατάλληλου υποκειμένου γίνεται μακροσκοπικά από τον παραγωγό. Με την πάροδο του χρόνου οι κρατικές μητρικές φυτείες γηράσκουν και η ανανέωση πραγματοποιείται σταδιακά όχι πάντοτε με πιστοποιημένο και απαλλαγμένο από τις ιώσεις βασικό υλικό. Σταδιακά σε μερικές απ' αυτές το κράτος ή χάνει τον έλεγχο ή τον παραχωρεί σε (τοπική αυτοδιοίκηση).

Η ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

Τη δεκαετία του 1980 συντελείται η προσβολή των αμπελιών της Κρήτης από τη φυλλοξήρα. Οι εκατοντάδες χιλιάδες εκτάσεις του Νομού Ηρακλείου αρχίζουν να αποψιλώνονται από τα καλλιεργούμενα αμπέλια, το εισόδημα των παραγωγών τίθεται σε άμεσο κίνδυνο και η οικονομία του Νομού απειλείται.

Το γεγονός αυτό προκαλεί εντονότερες συζητήσεις στο Νομό, με πρωταγωνιστές τους παραγωγούς από τη μία, που διεκδικούν το απειλούμενο εισόδημά τους,

αλλά και τους γεωτεχνικούς που προτείνουν μια περισσότερο σύγχρονη διαδικασία αναμπέλωσης, με την αξιοποίηση των τελευταίων αποτελεσμάτων της επιστήμης και της τεχνικής. Οι διαδικασίες αυτές οδηγούν τελικά στην ίδρυση του πρώτου συνεταιριστικού φυτώριου στην Ελλάδα, και στη καθιέρωση μιας πιο σύγχρονης διαδικασίας στην αναμπέλωση. Αυτή η διαδικασία συνίσταται στον οργανωμένο τρόπο της αναμπέλωσης στα πλαίσια ειδικού (εθνικού αρχικά και κοινοτικού αργότερα) προγράμματος.

Το πρόγραμμα αυτό για πρώτη φορά στη χώρα προβλέπει ενίσχυση των παραγωγών για την αντιμετώπιση του κόστους αλλά και επιχορήγηση για την απώλεια εισοδήματος, και ενίσχυση των φορέων της Κρήτης για την παραγωγή πολλαπλασιαστικού υλικού. Έτσι, βοηθώντας του προγράμματος αυτού,

- ✓ καθίσταται δυνατή η δημιουργία αμπελουργικού μητρώου στην Κρήτη,
- ✓ εφαρμόζεται σωστότερος τρόπος στην επιλογή του κατάλληλου υποκειμένου (ασβεστομέτρηση),
- ✓ αρχίζει η εγκατάσταση από το συνεταιριστικό φυτώριο της πρώτης μη κρατικής μητρικής φυτείας αμερικανικών υποκειμένων στη χώρα και
- ✓ το ΕΘΙΑΓΕ (Ινστιτούτο Αμπέλου Ηρακλείου) παράγει το πρώτο βασικό πολλαπλασιαστικό υλικό με τη ποικιλία Σουλτανίνα, με βάση το οποίο εγκαθίσταται η πρώτη μητρική φυτεία εμβολιοληψίας με τη ποικιλία αυτή.

Το συνεταιριστικό φυτώριο δεν περιορίζεται στις δύο αρχικές ποικιλίες υποκειμένων (R 110 και 41B), αλλά επεκτείνει τις φυτείες και σε άλλες τρεις ποικιλίες (1103P, 140R, SO4) ενώ το αρχικό υλικό που χρησιμοποιεί είναι απολύτως πιστοποιημένο.

Οι παραπάνω όμως εξελίξεις στην Κρήτη δεν έγιναν από την μια στιγμή στην άλλη.

Παρατηρήθηκε μια δεκαετής σχεδόν καθυστέρηση από την ημερομηνία εντοπισμού του πρώτου κρούσματος φυλλοξήρας (1977) μέχρι την έναρξη των διαδικασιών αντιμετώπισης (1985).

Η αναμπέλωση της Κρήτης προκάλεσε μεγάλη αύξηση της ζήτησης πολλαπλασιαστικού υλικού, που δεν μπορούσε αρχικά να καλυφθεί από μόνο το συνεταιριστικό φυτώριο.

Οι παραδοσιακές φυτωριακές επιχειρήσεις της λοιπής Ελλάδας χρειάστηκε να δραστηριοποιηθούν και στην Κρήτη, με συνέπεια πολλές από αυτές να ανδρωθούν, να ξεπεράσουν το στάδιο των μικρών αγροτικών εκμεταλλεύσεων και να αρχίσουν να αισθάνονται ως επιχειρήσεις.

Οι μεγάλες ποσότητες εισαγωγών για να καλυφθεί η έντονη ζήτηση κεντρίζουν το ενδιαφέρον ξένων μεγάλων οίκων. Το ιδανικό εδαφοκλιματικό περιβάλλον της χώρας μας για το αμπέλι επιχειρείται να αξιοποιηθεί και από άλλους, με αποτέλεσμα την ίδρυση και λειτουργία της πρώτης θυγατρικής ξένου οίκου, φυτωριακής επιχείρησης στην Ελλάδα.

Παράλληλα οι συνεχώς διευρυνόμενες ανάγκες για τη βελτίωση της ποιότητας των αμπελουργικών προϊόντων θέτουν επί τάπητος το πρόβλημα γενικά του πολλαπλασιαστικού υλικού στη χώρα.

ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Το Υπουργείο Γεωργίας υπό την πίεση των νέων δεδομένων που έχουν διαμορφωθεί πλέον αρχίζει δειλά – δειλά να εξετάζει τη δυνατότητα προσαρμογής του μοντέλου της χώρας μας. Επιχειρεί τη προσαρμογή αυτή αρχικά με την αλλαγή του νομοθετικού πλαισίου, επιτρέποντας την εγκατάσταση μητρικών φυτειών και από ιδιωτικές επιχειρήσεις. Έτσι νομιμοποιούνται όσες παρατύπως είχαν εγκατασταθεί στο παρελθόν και πληρούσαν τις απαραίτητες προϋποθέσεις και άρχισε και η εγκατάσταση νέων.

Διατηρούνται παράλληλα και οι κρατικές, ενώ διατυπώνεται η πολιτική βούληση ότι οι τελευταίες θα μειωθούν ή και θα εγκαταλειφθούν εφόσον υπάρξει ανταπόκριση στο τομέα αυτό από ιδιωτικούς φορείς ικανή να εξυπηρετήσει τις ανάγκες της χώρας.

Η ετήσια παραγωγή σήμερα των κρατικών μητρικών φυτειών ανέρχεται σε 6.500.000 μοσχεύματα, και η αντίστοιχη των ιδιωτικών εκτιμάται σε 3.500.000 περίπου με τάσεις ανόδου.

Σημαντικό τμήμα της ιδιωτικής παραγωγής (1.000.000 περίπου) εξάγεται στην Ιταλία. Η ποιότητα του ξύλου των κρατικών φυτειών από την άποψη της υγιεινής καθαρότητας είναι υποδεέστερη αφού είναι γερασμένες και κουβαλούν τα γνωστά σε όλες μειονεκτήματα της ελληνικής δημόσιας διοίκησης.

Βεβαίως η ταχύτητα της αύξησης της ιδιωτικής παραγωγής εξαρτάται από τις διαθέσεις και τα σχέδια όσων δραστηριοποιούνται στο χώρο, εκτιμάται όμως και επιβεβαιώνεται από τις εξελίξεις ότι το νέο πρόγραμμα της αναδιάρθρωσης στα πλαίσια του 1493/99 συμβάλλει θετικά σ' αυτό.

Στην Ελλάδα σήμερα δραστηριοποιούνται περί τις 80 φυτωριακές επιχειρήσεις με ετήσια παραγωγή τα 7 – 8 εκατομμύρια έριζα μοσχεύματα αμπελιού και τζίρου 8.000.000 € περίπου.

Σημαντικό μέρος της παραγωγής αυτής εξακολουθούν να καταλαμβάνουν τα απλά έριζα μοσχεύματα, τα οποία όμως παραχωρούν σταδιακά τη θέση τους στα έριζα εμβολιασμένα μοσχεύματα, είτε γιατί αλλάζουν συνήθειες οι παραγωγοί, είτε γιατί μειώνεται προοδευτικά ο αριθμός όσων γνωρίζουν το επιτόπιο εμβολιασμό είτε γιατί αυξάνεται το κόστος της διαδικασίας αυτής.

Η εξέλιξη αυτή καθιστά ακόμα μεγαλύτερη την ανάγκη της βελτίωσης της ποιότητας του παραγόμενου υλικού από τους φυτωριόχους.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

Από όλα τα παραπάνω προκύπτει ότι η παραγωγή της χώρας μας στο πολλαπλασιαστικό υλικό του αμπελιού δεν βρίσκεται και στο χειρότερο επίπεδο. Το ετήσιο ύψος της είναι σημαντικό. Ο αριθμός των επιχειρήσεων τέτοιος που εξασφαλίζει τον ανταγωνισμό και η σύνθεση του κλάδου ικανοποιητική αφού υπάρχουν ιδιωτικοί οίκοι διαφόρων μεγεθών, συνεταιριστική και κρατική δραστηριότητα.

Τα παραπάνω θετικά χαρακτηριστικά δεν μειώνουν το βάρος και τη σημασία των προβλημάτων που κυρίως εντοπίζονται στην ποιότητα του παραγόμενου υλικού.

Το μεγαλύτερο μέρος της πρώτης ύλης σε αμερικάνικα υποκείμενα των φυτωριούχων προέρχεται και θα εξακολουθήσει να προέρχεται για σημαντικό χρονικό διάστημα ακόμα, από τις κρατικές μητρικές φυτείες με όλα τα προβλήματα. Η κατάσταση εδώ τείνει να βελτιώνεται λόγω της εγκατάστασης νέων φυτειών, αλλά και της βελτίωσης των υπηρεσιών σε ορισμένες τουλάχιστον φυτείες.

Δεν υπάρχουν όμως μητρικές φυτείες εμβολιοληψίας πιστοποιημένου υλικού, με εξαίρεση τη Σουλτανίνα του ΣΥΦΥΝΗ. Στον τομέα αυτό παρατηρείται μια τεράστια υστέρηση.

Οι φυτωριούχοι χρησιμοποιούν εμβόλια από αμπελώνες που επιλέγουν οι ίδιοι μακροσκοπικά, ή και αντιπρόσωποί τους με όλες τις αρνητικές επιπτώσεις, τόσο για τους ίδιους όσο και για τους παραγωγούς. Είναι ανάγκη να επισημάνουμε εδώ ότι οι φυτωριούχοι είναι οι πρώτοι που ενδιαφέρονται για την καλή ποιότητα τόσο του εμβολίου όσο και του υποκειμένου, γιατί αυτό επηρεάζει καθοριστικά τα ποσοστά επιτυχίας και συνεπώς τα οικονομικά αποτελέσματα της επιχείρησής τους. Θύματα της υστέρησης αυτής δεν είναι μόνο οι παραγωγοί αλλά και οι φυτωριούχοι. Το πρόβλημα οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι η παραγωγή του προβασικού και του βασικού υλικού είναι πολύ χρονοβόρα διαδικασία που συνεπάγεται μεγάλο κόστος για τις μικρές επιχειρήσεις της χώρας. Εξ' άλλου η ποιότητα της διαδικασίας εξαρτάται και από το είδος του φορέα που αναλαμβάνει την εκτέλεσή της.

Οι παραπάνω δυσκολίες, αλλά και πολλές άλλες τεχνικού χαρακτήρα που δεν είναι απαραίτητο να αναφερθούν εδώ, καθιστούν αναγκαία την ενεργό συμμετοχή του ΕΘΙΑΓΕ στην όλη διαδικασία παραγωγής και διατήρησης του προβασικού και του βασικού υλικού, που είναι το προηγούμενο και απαραίτητο πριν την εγκατάσταση των μητρικών φυτειών στάδιο.

Το ΕΘΙΑΓΕ ως γνώστης της παραπάνω αλήθειας στα πλαίσια του προγράμματος INTEREG 2 έχει ξεκινήσει την όλη διαδικασία, η οποία όμως χρειάζεται συνέχεια για να ολοκληρωθεί.

Είναι όμως φανερό ότι η εργασία αυτή δεν τελειώνει στα στενά χρονικά και οικονομικά πλαίσια ενός ή και περισσότερων προγραμμάτων. Χρειάζεται η καθιέρωση μιας μονιμότερης σχέσης συνεργασίας του ιδρύματος με τις φυτωριακές επιχειρήσεις, που θα εξασφαλίζει εκτός των άλλων και τη χρηματοδότηση της όλης διαδικασίας.

Η αναζήτηση μιας τέτοιας λύσης εξασφαλίζει μετά βεβαιότητας την επιτάχυνση των διαδικασιών εγκατάστασης μητρικών φυτειών εμβολιοληψίας με πιστοποιημένο υλικό και θα συνδέσει σε μόνιμη και σταθερή βάση την έρευνα με τις επιχειρήσεις.

Επίσης το Υπουργείο Γεωργίας πρέπει επιτέλους να ολοκληρώσει τη νομοθετική θωράκιση της παραγωγής του πολλαπλασιαστικού υλικού.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Το πολλαπλασιαστικό υλικό δεν είναι παρεπόμενο της αμπελουργίας. Τα προβλήματά του δεν αντιμετωπίζονται με τον κάθε μορφής ωχαδερφισμό ή το δε βαριέσαι.

- ✓ Δεν είναι σοβαρή εκείνη η αμπελουργία που έχει το πολλαπλασιαστικό υλικό στο περιθώριο, ή που το εξετάζει ευκαιριακά, μόνο όταν συναντά κάποιο πρόβλημα.

- ✓ Δεν είναι σοβαρός εκείνος που ενώ γνωρίζει τον επείγοντα χαρακτήρα των πραγματικών προβλημάτων, μεταθέτει στο μέλλον τη λύση τους και εφαρμόζει άλλα πράγματα που επιβαρύνουν με κόστος και ταλαιπωρία επιστήμονες, ιδρύματα και αμπελουργούς.

Οι αφορισμοί αυτοί αποκτούν ιδιαίτερη σημασία όταν αναφέρονται σε μια χώρα που διαθέτει από πλευρά εδαφοκλιματικής, αλλά και παράδοσης και εμπειρίας όλες τις απαραίτητες προϋποθέσεις και τα συγκριτικά πλεονεκτήματα για να αναδειχτεί ως η κυρίαρχη στο τομέα σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Η ποιότητα του μοσχεύματος που παράγεται στη χώρα μας είναι ασυγκρίτως ανώτερη από εκείνη που παράγεται σε άλλες περισσότερο προηγμένες αμπελουργικά χώρες.

Αρκεί να τολμήσουμε περισσότερο.